

Juhlapyhien tyhjät leipähyllyt

Maaseudun Tulevaisuus -lehden toimittaja soitti minulle 10.1.2018 ja kysyi näkemystäni siihen, miksi päivittäistavara kauppojen leipähyllyt ovat juhlapyhinä tyhjiään? Vastasin, että "monet eri asiat varmaan vaikuttavat, mutta pohjimmiltaan syynä on leipomoalan työehtosopimus. Työn teettäminen on juhlapyhinä kallista, kun leipomoalan työehtosopimus on niin jäykkä ja joustamaton". Lisäksi muun muassa totesin, että "tulevaisuus ei näytä yhtään lupaavammalta. Tämä johtuu siitä, että työehdoista sovitaan suurten yritysten ja ay-liikkeen kesken. Pienempien yritysten tulee mukautua tuohon tilanteeseen yleissitovan työehtosopimusjärjestelmän johdosta". Kyseiseen artikkeliin kirjatut näkemykseni olivat siten kuin ne toimittajalle ilmaisin. Valitettavasti artikkelin otsikko oli kuitenkin laitettu lehteen mahdollisimman provosoivasti ja vastakkainasettelua korostaen. Otsikko oli: "Leipuriliitto syyttää ay-liikettä tyhjistä leipähyllyistä"*

Leipomo- ja konditoria-alan jäykät ja joustamattomat työehtosopimusmääräykset ovat olleet voimassa jo yli 50 vuoden ajan. Itse olen ollut tekemisissä leipomoalan työehtosopimuksen kanssa yli 25 vuoden ajan. Tänä aikana olen oppinut, että asiat eivät toisia osapuolia syyttelemällä ainakaan parane, pikemminkin päinvastoin. Mutta vuosien varrella olen huomannut myös sen, että nämä asiat eivät muutu tosiasioista vaikenemallakaan. Mutta syyttäminen ja näkemyksistä avoimesti kertominen ovat kuitenkin kaksi täysin eri asiaa.

Ainoa ko. haastattelussa esittämäni hiukan provosoiva näkemys oli, kun totesin, että "työehdoista sovitaan suurten yritysten ja ay-liikkeen kesken". Tällä ilmaisulla halusin epäsuorasti todeta, että työnantajaliitoissa päätökset tehdään lopulta suurimpia jäsenmaksuja maksavien yritysten näkemyksiä ja mielipiteitä kuunnellen. Ay-liike tietää varsin hyvin, että varsinkin suurimmat yritykset haluavat välttää lakkoja, koska lakot tulevat yrityksille kalliiksi ja heikentävät yritysten tulosta. Tämän vuoksi muutosten saaminen työehtosopimukseen on äärimmäisen vaikeaa, jos työntekijäliitto "lakkokorttia vilauttamalla" niitä vastustaa. Pienemmät yritykset joutuvat vain sivusta seuraamaan, kun suurten yritysten edustajat ja ay-liike päättävät toimialan

palkka- ja muista työehdoista. Työntekijäliittoon kuulumattomat järjestäytymättömät yritykset joutuvat noudattamaan näitä "kartellimääräyksiä" yleissitovan työehtosopimusjärjestelmän johdosta.

Ainoa todellinen keino joustojen saamiseen on, että työntekijäpuoli itse ymmärtää, että joustavampi työehtosopimus on myös heidän oman etunsa mukaista. Mutta jos työntekijät ja erityisesti heidän edustajansa eivät halua tätä ymmärtää, niin leipomoalan työehtosopimus tulee pysymään myös tulevaisuudessa yhtä joustamattomana kuin aikaisemminkin.

Syyttäminen ja näkemyksistä avoimesti kertominen ovat kuitenkin kaksi täysin eri asiaa.

Voi vain kysyä, kenen edun mukaista on, että kauppojen hyllyt ammottavat tyhjiään juhlapyhinä? Mitä järkeä on siinä, että kaupoissa on juhlapyhinä saatavilla usein vain ulkomailta tuotua paistopisteessä paistettua pakasteleipää? Niissä päivittäistavara kauppoissa, joissa on niin sanottu jauhroleipomo, voi olla saatavilla myös suurimpien leipomoiden paikan päällä leipomia leipiä*. Tämän lisäksi jossain yksittäistapauksissa kaupoissa voi olla tarjolla jonkun pienemmän leipomon leipomaa ja kauppaan toimittamaa leipää, jos yrittäjä on itse mennyt niitä juhlapyhinä leipomoon. Tuolloinkin nuo leivät on käytännössä "otettu yrittäjän omasta selkänahasta", koska yrittäjällä ei ole varaa maksaa työntekijöilleen suuria työehtosopimuksen määräämiä korvauksia juhlapyhistä. Työt on pitänyt tehdä itse, mahdollisesti puolison, lasten tai sisarusten avustamana.

Yleisesti tiedetty tosiasia on, että monet leipomot ja konditoriat ovat siirtäneet toimintojaan toisten työehtosopimusten piiriin; muutamat yritykset ns. peruselintarvikkeen työehtosopimuksen piiriin, monet yritykset majoitus- ja ravitsemusalan työehtosopimuksen piiriin ja useat yritykset kaupan alan työehtosopimuksen piiriin. Näin yritykset ovat toimineet vain sen ta-

kia, että leipomoalan työehtosopimus on niin jäykkä, kallis ja joustamaton. Kenen edun mukaista tämä on? No, ainakin niiden yritysten, jotka näin ovat toimineet. Ja vain ne yritykset, joilla ei ole vaihtoehtoja, noudattavat jatkossakin jätäkää leipomoalan työehtosopimusta.

Olen usein pohtinut, miten oikeustoi- milaki (Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista) mahtaa soveltua työmarkkinoilla vallitseviin työehtosopimuksiin ja niiden kartellimääräyksiin? Oikeustoimilain 36 §:ssä esimerkiksi todetaan, että "jos oikeustoimen ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen, ehtoa voidaan joko sovitella tai jättää se huomioon ottamatta". Leipomoalan työehtosopimuksessa on määräyksiä, joiden soveltaminen voi johtaa yritysten osalta täysin kohtuuttomiin tilanteisiin, ainakin työnantajaliittoon kuulumattomien järjestäytymättömien yritysten osalta.

Mika Väyrynen

* <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/talous/artikkeli-1.220093>

* Suomessa päivittäistavara kaupassa on alle sata jauhroleipomoa, paistopisteitä on tuhansia

P.S. Lue leipomoalan toimialaraportista ja leipomoiden taloudesta jäljempänä sivuilta 10–18.

